

GNU Nedir?

1980'li yıllarda hemen hemen her yazılım kişiye özel olma kısıtına sahipti. Yani yazılımın sahibi aldığımız yazılımı örneğin arkadaşlarımızla paylaşmamıza izin vermiyordu. Bu yasaktı. Bu durum GNU projesini gerekli kıldı. Her bilgisayar kullanıcısı bir işletim sistemine ihtiyaç duyacağından ilk iş olarak işletim sistemi yapmak gerekir düşüncesiyle 1984 yılında işletim sistemi için kollar sıvandı ve geliştirilmeye başlandı. Bu işletim sisteminin adı GNU oldu. Yani GNU bir işletim sistemidir.

Richard Stallman'ın başlattığı bu proje 1990 yılında iyice olgunlaştı. Bir işletim sisteminde bulunabilecek birçok bileşen tamamlandı. Fakat bir çekirdek (kernel) yazılmadı. İşte bu noktada Linus Torvalds devreye girdi ve 1991 yılında bağımsız bir şekilde çekirdek yazdı. 1992 yılında ise bu çekirdeği ücretsiz kullanıma sundu. Bunun üzerine GNU sistemi Linux çekirdeği ile bütünleşerek komple bir işletim sistemi olabildi. Günümüzdeki linux dağıtımları aslında GNU/Linux'tur. Yani GNU bileşenleri ve Linux çekirdeğinin birleşiminden oluşur.

Daha sonra GNU genel kapsamda bir proje olarak değerlendirildi ve GNU işletim sistemi yanında bir de birçok kullanıcının sahip olmak istediği yazılımların ücretsiz muadilini yapalım amacı hedeflendi. Ancak bu hedef ücretsiz yazılımların gelişimini yasaklayan patent kanunlarıyla nereye kadar gidebilir bilinmiyor. Yine de topluluk bu işte kararlı.

NOT: GNU'nun açılımı GNU Not Unix'tir. Yani anlamı GNU bir Unix değildir. Bundan kasıt “GNU Unix kullanıcılarını alabilmek adına Unix'le uyumlu geliştirildiğinden kargaşa olmasın, GNU Unix'e alternatif bir işletim sistemidir” vurgusunda bulunmaktadır.

Özgür Yazılım Nedir?

Özgür yazılım demek yazılımın okunabilmesi, değiştirilebilmesi ve en önemlisi paylaşılabilmesi demektir. Yani özgür yazılımın “özgür” kelimesi okuma hakkını, değiştirebilme hakkını ve paylaşabilme hakkını savunur. Özgür yazılım demek bedava demek değildir. Yani özgür yazılım geliştiren bir kimse yazılımını parayla satabilir ve kazanç elde edebilir. Özel mülkiyet yazılımları da tıpkı özgür yazılımlar gibi parayla satılırlar. Fakat arada bir fark vardır. Yazılım özgür olduğunda paylaşılabilir olur. Yani özgür yazılımı satın alan kişi başkalarıyla yazılımı paylaşabilir. Böylece başkaları yazılımı ücretsiz edinebilir. Özel mülkiyet yazılımları ise paylaşımına izin vermez ve bunu telif hakkına aykırı gördüğünden suç sayar. Özgür yazılımlar lisansları gereği açık kaynak kodlu olmak zorundadırlar. Özel mülkiyet yazılımları ise kapalı kaynak kodludurlar.

Özgür yazılımlar satılabildiği gibi bir kullanıcı mevcut yazılımı değiştirip kendi ürünü olarak da satabilir. Örneğin Red Hat şirketi Red Hat işletim sistemini GNU/Linux'tan almıştır ama bir ürün olarak piyasada satmaktadır. Bunun gibi dileyen herkes mevcut bir yazılımı indirip modifiye ederek piyasada satabilir ve destek hizmeti de sunabilir.

Özgür yazılım yanında bir de açık kaynak kodlu yazılım tabiri vardır. Özgür yazılım tabiri ile açık kaynak kodlu yazılım tabiri aynı yazılımları işaret ederler. Fakat bu iki kavramdan ilkinin arkasında bir ideoloji varken diğerinin arkasında faydacılık vardır. Özgür yazılım lafı kapitalist sistemin insanlara aldıkları ürünü paylaşamazsın demesini bir sosyal problem olarak görenlerin kullandığı tabirken açık kaynak kodlu yazılım lafı özgür bir yazılım geliştirmenin çok daha iyi sonuçlar çıkaracağını ve daha pratik olduğunu düşünen insanların kullandığı tabirdir. Ancak dediğimiz gibi her iki tabir de aynı yazılımları, yani okunabilen, değiştirilebilen ve paylaşılabilen yazılımları kastededer. Çünkü bir yazılımın açık kaynak kodlu olması o yazılımın isteyen ele geçebileceğini, değiştirilebileceğini ve paylaşılabilceğini garanti eder. Böylece özgür yazılımın şartları yerine

gelmiş olur.

Copyleft Nedir?

Özgür yazılım fikrini ortaya çıkaran Richard Stallman diyor ki: “Telif hakkı kanunlarını tersten işlettik. Nasıl telif hakkı kanunları ile yazılım üreticileri okuyamazsın, değiştiremezsin, paylaşamazsın gibi mülkiyet kısıtlamaları öne sürüyorsa biz de telif hakkı kapsamında özgürlük lisansı ortaya çıkararak özgür doğmuş bir yazılımın ilelebet özgür olmasını garantiledik. Yani bir yazılım özgür lisansı ile lisanslanmışsa o yazılımı alan birisi yazılımı değiştirse de geliştirse de dağıtsa da özgür lisansının dışına çıkamayacak. Böylece özgür yazılımlardan faydalanan kişiler/firmalar ürünlerine mülkiyet kısıtlamaları koyamacak ve sürekli gelişen özgür yazılımlar ilelebet “paylaşılabilir” olacak. Bu özgür lisans türüne copyleft adını verdik. Böylece kelimenin önerdiği üzere telif hakkı olarak özgürlüğü şart koştuk.”

NOT: Copyleft lisansı ile GNU yazılımlarının özel mülk yazılıma dönüştürülmesi önlenmiş oldu.

GPL Nedir?

GPL (General Public Licence) Richard Stallman'ın ortaya koyduğu bir copyleft lisansıdır. Geliştirilen yazılımın okunabilir, değiştirilebilir ve paylaşılabilir olmasını şart koşar. Ancak şu da vardır ki yasalar programların patentli algoritmaları kullanmasını yasakladığından GPL lisansı patentli algoritmaların yazılımlarda kullanılmayacağını da zoraki olarak şart koşar.

NOT: 1990'lı yıllarda GNU geliştirilirken sıkıştırma algoritmasına ihtiyaç duyulmuş ve çalışmalara başlanmış. Çalışmalar esnasında mevcut sıkıştırma algoritması LZW'den yararlanılmış. Fakat patentli bir algoritma olduğu ihtarı sonrası GNU'ya sıkıştırma algoritması eklenememiş. Daha sonra ise mevcut patentli LZW algoritmasından farklı bir yol takip eden gzip adlı sıkıştırma algoritması geliştirilmiş ve böylelikle GNU'nun sıkıştırma algoritması açığı kapatılmış.

GNU Felsefesi

* Richard Stallman'a göre “Özel mülk yazılım kötü bir şeydir.”

Benim Düşüncem:

Özel mülk yazılımların paylaşamazsın kuralı kötü bir şey ama bu demek değildir ki külliye kapalı kaynak kodlu yazılımlar kötü. İhtiyaca göre o da olmalıdır. Örneğin milli savunma sistemlerinde stratejik açıdan kapalı kaynak kodlu yazılıma sahip olmak bir avantajdır ve gereklidir de.

* Richard Stallman'a göre “Toplumda programların sahipleri olmamalıdır.”

Benim Düşüncem:

Sosyalist esintilere sahip bir önerme olmuş. Bir yazılımcı geliştirdiği bir yazılımı (el emeğini) gayet tabii sahiplenir ve sahibi olabilir. Mülk kötü bir şey değildir. Sosyalistlerin eşitlik unsuru aşırı kabarık olduğundan mülkü özel değil hep kamu malı olarak görmek isterler.

Kaynak

<https://www.gnu.org/gnu/gnu-history.html>

Özgür Yazılım, Özgür Toplum Kitabı; Sayfa 77, 78, 242